

Nu gör vi!

Omställning till hållbar konsumtion och produktion med ekonomin som motor.

Den 4 december 2023

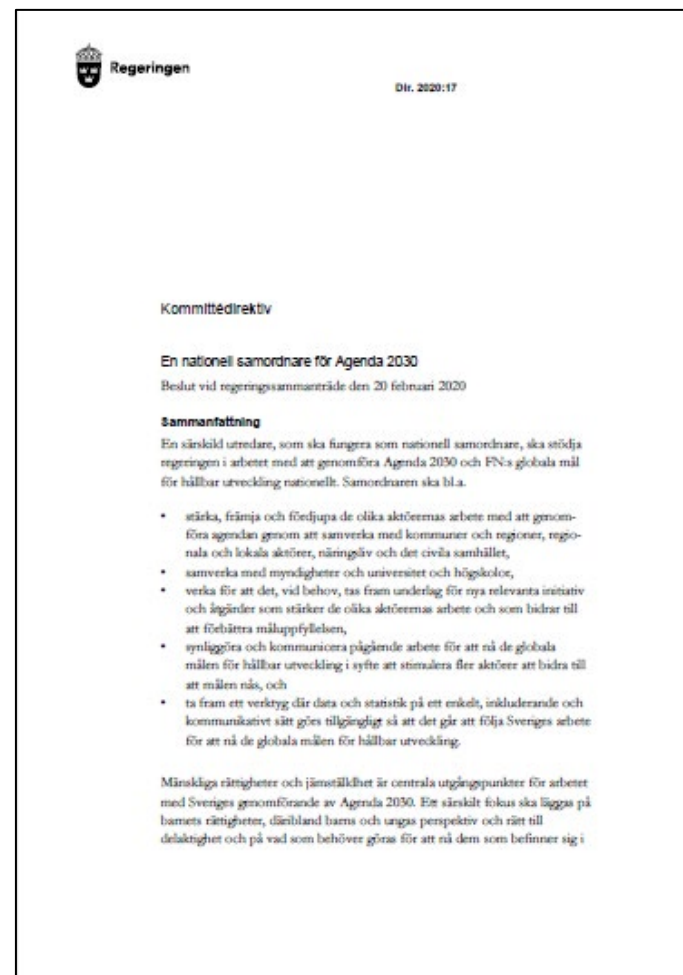
Det Agenda 2030 föreskriver är en bred och djupt samhällsomfattande omställning, samt ett helhetsperspektiv på denna. Vägen till det hållbara samhället är inte en fråga om uppdaterad teknik eller en administrativ förändring, utan grundar sig i en förändring i hur vi definierar ett framgångsrikt samhälle. Samhällstransformation innebär ett djupgående perspektiv-/paradigmskifte.

(ur Samordnarens delredovisning: Ett tydligare ledarskap för hållbar utveckling – hur vi med gemensamma krafter kan öka takten i omställningen, 2022)

Vår tolkning av uppdraget

- Uppdraget är att öka takten i omställningen genom att:
 - Fler aktörer bidrar aktivt till omställningen
 - Aktörer som redan bidrar gör det i ökad grad
- Utgår från ett helhetsperspektiv på transformationen och intentionen med agendan snarare än målen
- Särskilt fokus på att påskynda omställningen på lokal och regional nivå
- Arbetet präglas av långsiktighet och uthållighet bortom 2030
- Nu gör vi! – Pröva och lär
- Delredovisning mars 2022, slutredovisning mars 2024

Fem prioriterade områden

- Ledarskap för samhällstransformation
- En hållbar ekonomisk utveckling
- Transformation på lokal och regional nivå
- Data för hållbar utveckling
- Hållbar konsumtion och produktion

Mål på samhällsnivå som Samordnaren ska bidra till

Sverige genomför Agenda 2030 och uppfyller alla globala målen för en socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbar utveckling

Samordnarens målbild

Takten i omställningen ökar genom att:

- Fler aktörer bidrar aktivt till omställningen
- Aktörer som redan bidrar gör det i ökad grad

Effekter hos aktörerna

Ökad motivation, engagemang och vilja

Ökade insikter, kunskaper och kompetenser som underlag för agerande

Nya initiativ, ökad koordinering och samarbete

Aktiviteter inom prioriterade områden

Ledarskap för samhälls-
transformation

Hållbar ekonomisk
utveckling

Transformation på lokal
och regional nivå

Data för hållbar
utveckling

Hållbar konsumtion
och produktion

Vägledande principer för arbetet

Fokus på att öka takten i omställningen

Helhetsperspektiv på transformationen

Prioritering av frågor där Samordnaren har en särskild funktion att fylla

Särskilt fokus på att bidra till att påskynda omställningen på lokal och regional nivå

Arbetet för hållbar utveckling ska präglas av långsiktighet och uthållighet bortom 2030

Andra samhällsaktörer påverkar utfallet

Gynnande och missgynnande omvärldsfaktorer påverkar utfallet

Stort engagemang

Men vissa utmaningar

- Övergripande förutsättningar och spelregler
- För svaga och otydliga signaler
- Aktörerna själva

Exempel på skäl för att inte göra alls eller inte göra mer

- Inte ser behoven för att de är teknikoptimister eller är skeptiska till agendan.
- Upplever att de redan gör tillräckligt.
- Fastnar vid hur:et.
- Inte nyttjar det handlingsutrymme de har.
- Vill göra saker själva utan att samordna sig.
- Inte hinner lyfta blicken från det kortsiktiga eller akuta arbetet.

Ekonomi som motor i omställningen

Färdplan för hållbar ekonomisk utveckling maj 2023

- Dialog inleddes 2021 med 19 aktörer från olika sektorer
- Syfte – skapa en gemensam förståelse för vad hållbar ekonomisk utveckling innebär i praktiken
 - där utveckling sker inom de planetära gränserna och ingen lämnas utanför
- Problem idag med t.ex.
 - kortsiktighet, att det kan vara svårt att agera hållbart men lätt att agera ohållbart, att ekonomiska incitament för omställning ofta saknas
- Färdplan i två delar
 - Riktlinjer vägleda politiken, marknaden och samhällets olika aktörer i styrning och ledning
 - Exempel på åtgärder om vad som kan och bör göras nu och på längre sikt av politiken och av övriga aktörer

Omställning till hållbar ekonomisk utveckling

Fyra principer för hållbar ekonomi.

En ekonomi...

...inom planetens gränser

...som är cirkulär

...som inte lämnar någon utanför

...som skapar konkurrenskraft

Tre utgångspunkter - ekonomin som motor

1. Gör det lagligt, lätt och lönsamt att agera hållbart

2. Verka för öppenhet, transparens och samverkan

3. Utveckla ledarskap för samhällstransformation

14 rekommendationer

1. Översyn finanspolitiska ramverket
2. Reformera skattesystemet
3. Komplettera BNP för ekonomiskt beslutsfattande
4. Hållbar ekonomistyrning i kommuner och regioner
5. Inför hållbar bolagsstyrning
6. Anta en nollvision för avfall
7. Prissätt CO2-utsläpp
8. Lämna ingen utanför
9. Investera i social hållbarhet
10. Hållbar offentlig upphandling i praktiken
11. Anta en strategi för levnadslöner i värdekedjorna
12. Underlätta för företag att hållbarhetsredovisa
13. Säkra kompetens för omställning
14. Utöka internationella samarbeten om hållbar ekonomi

Nu gör vi!

- Internprissättning på CO2
- En plattform eller nätverk för kunskapsutbyte om hållbar ekonomistyrning i kommuner och regioner
- Involvera medarbetare, medlemmar, medborgare i omställningen
- Bjud in till breda diskussioner om den ekonomiska dimensionen och hur vi gör ekonomin till motor i omställningen
- Skapa förutsättningar för upphandlare att tillsammans med andra kunna använda upphandling som ett strategiskt verktyg för omställningen
- Säkra kompetens för omställningen bland yrkesverksamma

Vilken av dessa ser du att du skulle kunna bidra till? Hur? Och vem skulle du vilja ha med dig i detta? Skriv i chatten.

1. Internprissättning på CO2
2. En plattform eller nätverk för kunskapsutbyte om hållbar ekonomistyrning i kommuner och regioner
3. Involvera medarbetare, medlemmar, medborgare i omställningen
4. Bjud in till breda diskussioner om den ekonomiska dimensionen och hur vi gör ekonomin till motor i omställningen
5. Skapa förutsättningar för upphandlare att tillsammans med andra kunna använda upphandling som ett strategiskt verktyg för omställningen
6. Säkra kompetens för omställningen bland yrkesverksamma

Nollvision avfall

Ett policysystem består av både kultur och struktur. Med kultur menas de föreställningar som råder om både problemet och dess orsaker, men även föreställningar om vad som är ett önskvärt framtida tillstånd. Dessa föreställningar påverkar i sin tur vad som uppfattas vara effektiva strategier, och därmed hur strukturen för arbetet utformas. Med struktur menas exempelvis mål, managementsystem, uppföljningssystem och planer eller program.” – Matts-Åke Belin

”Nollvisionen introducerade ett annat sätt att planera. Tidigare hade man sagt att ’vi har ett kortsiktigt mål att minska dödsolyckorna med 20 procent, låt oss därför hitta det bästa businesscaset som tar oss ner 20 procent.’ Sen hittade man ett antal åtgärder utifrån det målet. Om man ska vara krass skulle man med detta mål ha kunnat sätta fartkameror överallt för att nå målet. Man hade inte behövt bygga om vägar eller bilar. Problemet när man har nått ett sådant mål är dock att man har 80 procent av dödsolyckorna kvar. Vad gör man då? Då måste man börja ta tag i bilarnas och vägarnas funktion.

Med nollvision behöver man i planeringen i stället utgå från ett långsiktigt mål som är noll dödsolyckor och då behöver vi bygga ett businesscase där vi tänker långsiktigt. Då behöver vi ställa oss frågor som - hur ser ett säkert system ut? Hur ser bilarna ut, hur ser vägarna ut, hur ser kombinationerna av saker ut i ett säkert system? Ibland kanske vi behöver forskning och innovation som upplyser oss bättre om hur det ser ut.

Nollvisionen har ändrat vårt sätt att planera våra strategier mycket mer långsiktigt och den har gett oss argument mot den kortsiktiga planeringen. Vi behöver göra kortsiktiga polisinsatser för det har bra kortsiktig effekt, men vi måste också bygga mitträckesvägar och då är det inte kostnadsresultat på den närmaste treårsperioden vi kommer att bedöma utan utifrån ett trettioårigt perspektiv.” - Johan Strandroth

En nollvision för avfall som använder nollvision för trafiksäkerhet som inspiration

Fyra utgångspunkter

- En etisk grundsyn
- Ett vetenskapligt förhållningssätt
- Ett systemperspektiv
- Ett fokus på systemet runt människa och natur

Tre byggstenar

- Systemägare som ytterst ansvariga
- Proaktivt förhållningssätt
- Haverikommission

	Avfall som ett problem	Avfall som en resurs (cirkulär ekonomi)	Nollvision för avfall
Grundsyn	Samhällsekonomiskt	Samhällsekonomiskt och miljöhänsyn	Etiskt
Huvudproblem	Avfall skapar olägenheter för samhället, särskilt lokalt	Avfall är inte avfall utan kan utgöra en resurs för samhället	Allvarliga konsekvenser för människans hälsa och naturen
Huvudorsak	Bristande hantering av avfall	Linjär syn på produkters livscykel	Brister i processerna som ytterst skapar avfall, inklusive omfattningen av samhällets råvaruutvinning, produktion och konsumtion
Långsiktigt mål	Hantera avfall så att olägenheter för människor minimeras inom ramen för vad som är samhälls-ekonomiskt lönsamt Successiv minskning/förbättring	Omvandla så mycket avfall som möjligt till en resurs som i sin tur kan vara bra för ekonomin, människan och naturen Successiv minskning/förbättring	Endast avfall som människan, utan allvarlig hälso-påverkan, tål och som är hållbart för naturen kan accepteras. Noll
Ytterst ansvarig	Kommunerna	Alla lika ansvariga -konsumenter, kommuner, materialproducenter, återanvändningsföretag m.fl.	Systemägare har det yttersta ansvaret, dvs. alla professionella aktörer i produktions och konsumtionsprocessen
Huvudstrategi	System för deponering och förbränning	Skapa mer cirkulära loopar för produkters livscykel	Utformning och funktion av råvaruhantering, tillverkning och konsumtion anpassas till de krav som följer av det långsiktiga målet
Övergripande typ av åtgärder	Deponering och förbränning (omvandling av avfall till energi)	Återanvändning och återvinning samt förlängd livslängd	Avstå från skadlig produktion och konsumtion. Direkt minskning eller återanvändning, ersätta oönskade ämnen Förebygga användning av material, återanvändning av redan befintligt material

Vad krävs för förutsättningar

- Mognad
- Beredskap för förändring och uthålligt engagemang
- Systemledarskap
- Att definiera systemet och vilka som är systemägare
- Samhällelig målstyrningsmodell som driver engagemang och innovativa arbetssätt

Tre områden som Samordnaren bedömer är mogna att pröva en nollvision avfall på med ett sådant angreppssätt som trafiksäkerhetsområdet bygger på:

- Plast
 - Textil
 - Matsvinn
-

Haverikommission applicerad på plastområdet – exemplet schampoflaskan

- Varje schampoflaska av fossil plast som förbränns ses om ett misslyckande som kräver att systemägarna vidtar åtgärder för att förebygga att det sker igen.
- Utifrån nollvisionens etiska grundsyn är det långsiktiga målet inte att utsläppen från plastförbränning ska minska, utan det skulle kunna vara att vi inte ska förbränna plast alls då endast avfall som människan, utan allvarlig hälsopåverkan, tål och som är hållbart för naturen kan accepteras.
- Precis som inom vägtrafiken, är det inte avfall (olyckor) i sig som är problemet, utan det är dess negativa konsekvenser för människans hälsa och för naturen.
- Detta angreppssätt innebar att vi i stället för att fokusera på i dagsläget vanliga frågor som: Hur styr vi plastströmmar rätt? Hur kan vi skapa möjligheter för en cirkulär ekonomi? Hur ska schampoflaskan kunna materialåtervinnas?

Behöver vi ställa oss frågor som:

Vad har gått snett när flaskan faktiskt hamnar i förbränning?
Vilka aktörer kan påverka detta och vad kan de göra för att det inte ska ske igen?

- SKRIV I CHATTEN

Skriv i chatten

- Vilket område skulle du kunna arbeta med? Plast. Textil. Matsvinn.
- Vilka vill du bjuda in till en sådan diskussion?

Tack!